SECȚIUNEA I:
DREPT PUBLIC

INDEPENDENȚA JUDECĂTORULUI – PRINCIPIU DE BAZĂ AL ORGANIZĂRII ȘI REALIZĂRII PUTERII JUDECĂTOREȘTI

JUDICIAL INDEPENDENCE – A KEY PRINCIPLE OF ORGANIZING AND BRINGING ABOUT JUDICIAL POWER

CZU: 347.962 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10720606**

MILICENCO Ștefan,
ORCID: 0000-0002-3241-5337
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: milicenco@gmail.com

Scopul lucrării este de a analiza conceptul puterii judecătorești și rolul independenței judecătorului ca principiu de bază în organizarea și realizarea acestei puteri, ceea ce ar contribui la identificarea carențelor de ordin constituțional, care duc la erodarea principiului independenței judecătorului. Obiectivele lucrării sunt: 1) analiza literaturii de specialitate în vederea fundamentării științifice a principiului independenței judecătorului în cadrul puterii judecătorești; 2) cercetarea cadrului normativ constituțional care guvernează principiul independenței judecătorului, în scopul identificării garanțiilor acestui principiu și evaluării suficienței și eficienței lor; și 3) formularea unor propuneri de *lege ferenda*, de rang constituțional, care vizează consolidarea garanțiilor constituționale ale independenței judecătorului. În lucrare au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: metoda analizei sistemice, metoda logică și metoda juridică.

Una dintre condițiile indispensabile ale edificării și funcționării statului de drept constă în aplicarea principiului separării și colaborării celor trei puteri de stat: legislativă, executivă și judecătorească. Activitatea lor concordantă presupune că fiecare autoritate publică este responsabilă de un domeniu separat și special, raliat la puterea de stat. Separarea și colaborarea puterilor de stat prezumă echilibrul şi independenţa lor relativă, un sistem de frâne, de balanţe şi contrabalanţe, care ar influenţa reciproc autorităţile publice, nepermiţându-le depășirea prerogativelor revenite. În context, Ion Guceac a evidențiat că fiecare dintre puterile de stat se realizează prin intermediul unor organe speciale, deoarece dacă este instituit un singur organ care să reprezinte voința poporului, acest organ numaidecât va evoca o putere arbitrară, nesocotind interesele pe care trebuie să le apere [1, p. 516].

Există un ansamblu de principii de organizare și realizare a puterii judecătorești, care definesc spiritul acesteia și îi conferă o fizionomie proprie [1, p. 519]. Importanța acestor prin-

cipii este indubitabilă, or normele juridice ce guvernează organizarea și realizarea puterii judecătorești se raportează la principii în cel puțin două sensuri: normele dezvăluie conținutul principiilor și conservă valorile ce stau la baza acestora, iar principiile se realizează mai târziu prin aplicarea normelor.

În viziunea lui Gheorghe Costachi, ținând seama de echilibrul pe care înfăptuirea justiției îl asigură între autoritățile publice, anume judecătorul este personajul-cheie al statului de drept, iar independența acestuia este o condiție primordială și definitorie pentru a asigura domnia legii [2, p. 393]. Întrucât domnia legii are ca scop producerea unor soluții judiciare rezonabile și previzibile, care concretizează idealul juridic al societății, unele principii de organizare și realizare a puterii judecătorești au fost constituționalizate, printre acestea numărându-se și principiul independenței judecătorului.

Din punctul de vedere a lui Alexandru Arseni, acest principiu înseamnă că în activitatea sa, judecătorul se supune numai legii și conștiinței sale, fiind exclusă primirea de către judecător a oricărui fel de ordine, indicații, sugestii sau alte impulsuri similare [3, p. 252]. Ion Deleanu s-a exprimat că în lipsa principiului independenței judecătorului, justiția ar fi „o monstruozitate și o calamitate” [4, p. 752].

În conformitate cu art. 116 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, judecătorii instanţelor judecătoreşti sunt independenţi, imparţiali şi inamovibili, potrivit legii [5]. Principiul independenței judecătorului vizează statutul acestuia, care i se asigură prin lege organică, dezvoltatoare a normelor constituționale, iar criteriile de apreciere a garanțiilor independenței judecătorului sunt: modul de recrutare, durata numirii, inamovibilitatea, imunitatea funcțională, salariul și garanțiile sociale, libertatea de expresie și dreptul de a forma organizații profesionale, incompatibilitățile, interdicțiile, pregătirea continuă, răspunderea (disciplinară, materială, contravențională și penală) etc. În această conjunctură, Curtea Constituțională a stabilit că judecătorul, în calitate de deținător al autorității judecătorești, trebuie să-și poată exercita funcția în deplină independență, în raport cu toate constrângerile, forțele de natură socială, economică și politică, și chiar în raport cu alți judecători și cu administrația judecătorească [6].

Art. 116 din Constituția Republicii Moldova prevede un ansamblu de garanții viabile ce țin de numirea judecătorilor în funcție, care se rezumă la aceea că ei din start sunt numiți în funcție până la atingerea plafonului de vârstă, de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, Președintele Republicii Moldova având dreptul de a respinge o singură dată candidatura propusă de Consiliul Superior al Magistraturii, iar deciziile respective trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente [5]. Însă, în Constituția Republicii Moldova nu există suficiente garanții ce ar asigura inamovibilitatea acestora, în condițiile în care legislatorul poate demara proceduri de evaluare extraordinară a judecătorilor, ce pot avea ca efect eliberarea acestora din funcție, în lipsa reglementărilor constituționale privind caracterul excepțional, unic și limitat în timp al unor atare proceduri.

În același timp, introducerea în Constituția Republicii Moldova a art. 121^1, care stipulează că Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței autorității judecătorești, nu protejează suficient principiul independenței judecătorului, deoarece art. 122 din Constituția Republicii Moldova prevede că Consiliul Superior al Magistraturii are o componență mixtă, care nu numără o majoritate de judecători [5].

Pe de altă parte, introducerea art. 116 alin. (5^1) în Constituția Republicii Moldova a consemnat o realitate juridică – constituționalizarea imunității judecătorești funcționale [5], totuși, reglementarea expresă, la nivel constituțional, a principiului imunității judecătorești funcționale, deja consacrată prin jurisprudența Curții Constituționale, este în măsură să asigure o interpretare și aplicare unitară și coerentă a cadrului legal infraconstituțional în materia respectivă.

În ceea ce privește salariul și garanțiile sociale ale judecătorilor, art. 121 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova statuează că indemnizaţiile şi alte drepturi ale acestora sunt stabilite prin lege [5], ceea ce permite legislatorului să admită diminuarea efectivă a remunerației judecătorilor prin refuzul de a majora anual valorile de referință corespunzătoare.

În concluzie, am stabilit că unele principii de organizare și realizare a puterii judecătorești au fost constituționalizate, printre acestea aflându-se și principiul independenței judecătorului, însă garantarea efectivă a acestuia urmează a fi consolidată. Aceasta poate avea loc, *inter alia*, prin includerea în Constituția Republicii Moldova a unor reglementări ce ar prevedea caracterul excepțional, unic și limitat în timp al procedurilor extraordinare de evaluare a judecătorilor, funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii pe baza unei componențe formate dintr-o majoritate de judecători și obligația statului de a corela anual salariul și garanțiile sociale ale judecătorilor cu situația social-economică existentă.

Referințe:

1. GUCEAC, I. *Tratat elementar de drept constituțional*. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2022. 574 p. ISBN 978-9975-151-78-8.
2. COSTACHI, G. *Rolul justiției în edificarea statului de drept*. Chișinău: Print-Caro, 2021. 1071 p. ISBN 978-9975-56-894-4.
3. ARSENI, A. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. II, ediția a II-a. Chișinău: CEP USM, 2019. 320 p. ISBN 978-9975-149-39-6.
4. DELEANU, I. *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul român și în dreptul comparat*. București: C.H. Beck, 2006. 936 p. ISBN 973-655-957-2.
5. Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994, republicată. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78/140 din 29.03.2016.
6. Hotărârea Curții Constituționale nr. 22 din 5 septembrie 2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la imunitatea judecătorului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 276-280 din 29.11.2013.